

Реконструкција „Прве југословенске уметничке изложбе“

СТИЖУ ДЕЛА ИЗ СОФИЈЕ, ДУБРОВНИКА, ЗАГРЕБА, БЕОГРАДА,
САРАЈЕВА, НОВОГ САДА...

Божа Продановић: РАЊЕНИЦИ

Припреме за свечано отварање зграде Галерије поводом педесетогодишњице смрти Надежде Петровић приводе се крају. Коначно, сада се већ тачно знају аутори и дела која ће бити излагана у Чачку. Зато, можда је у овом тренутку по потребно рећи неколико речи више о Првој југословенској уметничкој изложби одржаној у Београду 1904. године, како би се наша јавност боље упознала са једном генерацијом која се почетком XX века, упоредо са националним ослобођењем и уједињењем, борила и за стварање и уједињење културних традиција баш само што се са реконструкцијом ове изложбе отвара Уметничка галерија „Надежда Петровић.“

Сама изложба, веома брзо је организована, за непуних шест месеци. Првобитно замишљена као једна од пратећих манифестација прославе стогодишњице Првог српског устанка, неочекивано је постала прворазредни културни догађај на широким народима. Српска великошколска омладина формирала је из својих редова централни одбор у Београду који је допуњен извесним бројем културних радника и уметника међу којима је врло значајну улогу имала и Надежда Петровић. Одговарајући одбори у Софији, Загребу и Љубљани прихватили су се такође веома одговорног послана позивања уметника, прикупљања и одабирања дела и их захваљујући у првом реду ентузијазму и истрајности омладине, све је позитивно решено у корист идеје југословенске културне заједнице.

Изложба је отворена 5. септембра 1904. године у петнаест одељења, другог спрата Велике школе у Београду. Било је заступљено скоро стотину уметника са преко 450 изложених дела, тако да, изузев IV југословенске изложбе, тај број експоната у Београду није ни до данас превазиђен. Превагнуо је уметнички аспект изложбе, јер је било довољно материјала за бројне приказе и дискусије у листовима и часописима, Софије, Љубљане, Загреба и Београда. Међутим, једина је Надежда Петровић у „Делу“, покушала да да приказ изложбе по стилским припадностима уметника, независно од њихове народности.

Поред чисто уметничког аспекта, изложба је покренула и многе друге проблеме: јавност и право грађанства ликовних уметника, положај уметника у друштву, школовање кадрова, покретање организационог ликовног живота итд. За са же уметнике то је била прилика за размену искуства и разне договоре, чији су плодови, поред осталог, били оснивање југословенске Ладе, а такође и Прве југословенске колоније 1905. у Сићеву код Ниша. Поред свега, изложба је у то време била први стваран и у то време могућ начин да се манифестишу југословенске идеје, јер ако су постојале разлике у писму и дијалекту, ликовни језик је био заједнички за све. Зато није ни мало чудновато што је на изложби у тада малом Београду било 12.000 посетилаца, а продало се 2.500 каталога. Када у

данашњим условима развоја социјалистичког друштва сагледамо само неке моменте ове изложбе, онда можемо тек схватити шта је руководило Савет галерије да се све чланост отварања зграде галерије поводом 50-годишњице смрти Надежде Петровић изврши са изложбом дела оних аутора који су излагали на Првој југословенској изложби, а која су остала као трајна вредност у историји уметности.

Треба, свакако, поменути веома присну атмосферу на састанцима Радничког одбора у коме се налазе представници југословенских галерија и музеја, посебно у Софији, приликом разговора са представницима Националне художествене галерије и жељу свих заинтересованих на овом заједничком послу, да се да што је више могуће најбољи избор експоната за изложбу у Чачку. Уствари жеља и потреба за међурепубличком и међународном сарадњом овога пута дошла је до пуног изражаваја. Ова изложба, односно овакав став према нашој галерији само је потврда њене афирмације, а уједно и добра гаранција за широке могућности у будућем раду.